

quod ex flente gaudentem. Hoc me liberat, non ego. « In » justitia tua erue me, et exime me. »

VII. « Inclina ad me aurem tuam¹. » Fecit hoc Deus, quando ipsum Christum ad nos misit. Illum ad nos misit, qui inclinato capite digito scribebat in terra, quando ei adultera mulier offerebatur punienda². Ille autem inclinaverat se ad terram, id est, Deus ad hominem, cui dictum est, « Terra es, et in terram ibis³. » Non enim quasi corporalibus locis Deus ad nos inclinat aurem suam, aut membris istis corporeis determinatis finitus est. Omnino nihil horum cogitent humana phantasmata. Veritas est Deus. Veritas nec quadra est, nec rotunda, nec longa. Ubique præsens est, si cordis oculus ad eam pateat. Inclinat tamen aurem suam ad nos Deus, misericordiam deponens super nos. Quæ major misericordia, quam ut Unicum suum daret nobis, non vivere nobiscum, sed mori pro nobis? « Inclina ad me aurem tuam. »

VIII. « Accelera ut eximas me⁴. » Exauditur enim in hoc, cum dicit: « Accelera. » Ad hoc enim positum est verbum, ut hoc totum quod nobis diu videtur, quandiu volvitur sæculum, intelligas punctum esse. Non est diu quod habet extremum. Ab Adam usque ad hodiernam diem peractum est, et multo utique plus peractum est, quam restat peragendum. Si adhuc viveret Adam, et hodie moreretur; quid ei prodesset tandiu esse, tandiu vixisse? Ergo celeritas hæc quare? Quia transvolant tempora: et quod tibi tardum est, in oculis Dei breve est. Jam hanc celeritatem iste intellexerat in extasi. « Accelera ut eximas » me. Esto mihi in Deum protectorem et in domum refugii, ut salvum me facias. » Domus refugii tu mihi esto, Deus protector, domus refugii. Aliquando enim periclitor, et volo fugere: quo fugio? ad quem locum tutus fugio?

¹ Psal. xxx, 7. — ² Joan. viii, 6. — ³ Gen. iii, 19. — ⁴ Psal. xxx, 3.

ad quem montem? ad quam speluncam? ad quæ tecta munita? quam arcem teneam? quibus muris ambiar? Quocumque iero, sequor me. Quidquid enim vis potes fugere homo, præter conscientiam tuam. Intra in domum tuam: requiesce in lecto tuo, intra in interiora: interius habere nihil potes, quo fugias a conscientia tua, si rodunt te peccata tua. Quia vero dixit: Accelera ut eximas me, et in tua justitia erue me, ut dimittas peccata mea, et ædifices in me justitiam tuam: tu mihi eris domus refugii, ad te confugio. Nam a te quo fugiam? Irascitur tibi, Deus, quo fugies? Audi quid dicat in alio Psalmo, timens iram Dei. « Quo ibo a spiritu tuo, et quo a facie tua fugiam? Si ascendero in cœlum, tu ibi es: si descendero » in infernum, ades¹. » Quocumque iero, ibi te invenio. Et si irasceris, ultorem te invenio; si placatus es, adjutorem. Nihil mihi ergo restat, nisi ad te fugere, non a te. Ut evadas hominem dominum quicumque servus es, fugis in ea loca ubi non est dominus tuus: ut evadas Deum, fuge ad Dominum. Nam non est quo fugias Deum. Præsto sunt omnia et nuda Omnipotentis oculis. Tu ergo mihi, inquit, esto domus refugii. Nam si salvus non fuero, quomodo fugio? Sana me, et fugio ad te. Nam si me non sanas, ambulare non possum, fugere quomodo potero? Quo iret, quo fugeret, si ambulare non posset, semivivus in via, sauciatus vulneribus latronum? Quem transiens sacerdos præteriit, transiens Levita præteriit, transiens Samaritanus miseratus est², id est, ipse Dominus, qui miseratus est genus humanum. Samarites enim custos interpretatur. Et quis nos custodit, si ille deserit? Merito, cum Judæi conviciantes dicerent: « Nonne verum dicimus, » quia Samaritanus es, et dæmonium habes³? » Unum respuit, alterum amplexus est: « Ego, inquit, dæmonium

¹ Psal. cxxxviii, 7, 8. — ² Luc. x, 30. — ³ Joan. viii, 48.

» non habeo : » Non dixit : « Non sum Samaritanus : » sic intelligi volens nostrum se esse custodem. Miseratus ergo accessit, curavit, ad stabulum perduxit, implevit circa eum misericordiam : ille jam potest ambulare, potest et fugere. Quo fugeret nisi ad Deum, ubi fecit sibi domum refugii.

IX. « Quia fortitudo mea et refugium meum es tu, et » propter nomen tuum dux mihi eris, et enutries me¹. » Non propter meritum meum, sed, « Propter nomen » tuum, » ut tu glorificeris, non quia ego dignus sum : « Dux mihi eris, » ne aberrem a te; « Et enutries me, » ut validus sim ad manducandum escam, qua pascis Angelos. Hic enim lacte nos nutrit, qui nobis cœlestem cibum promisit; et usus est materna misericordia. Sicut enim mater lactans eandem escam, cui sumendæ idoneus infans non est, per carnem trajicit; et lac infundit : (hoc enim accipit parvulus, quod accepturus erat ad mensam; sed quod per carnem trajicitur congruit parvulo :) sic Dominus sapientiam suam ut lac nobis faceret, carne indutus venit ad nos. Ergo corpus Christi loquitur : « Et enutries » me. »

X. « Educes me de muscipula ista, quam occultaverunt » mihi². » Jam passio significatur : « Educes me de muscipula ista, quam occultaverunt mihi. » Nec sola illa passio est, qua passus est Dominus noster Jesus Christus : muscipulam suam diabolus tetendit usque in finem. Et vae illi, qui in illam muscipulam cadit : cadit autem omnis qui non sperat in Deum, qui non dicit : « In te, Domine, » speravi, non confundar in æternum, et in tua justitia » erue me, et exime me³. » Extenta est et parata muscipula inimici. Posuit in muscipula errorem et terrorem : errorem quo illiciat, terrorem quo frangat, et rapiat. Tu

¹ Psal. xxx, 4. — ² Ibid. 5. — ³ Ibid. 2.

claude januam cupiditatis contra errorem, tu claude januam timoris contra terrorem, et educeris de muscipula. Hujusmodi pugnae exemplum ipse tibi Imperator tuus, qui propter te etiam tentari dignatus est, in se demonstravit. Et primo tentatus est illecebris; quia tentata est in illo januam cupiditatis, quando eum tentavit diabolus dicens : « Dic lapidibus istis ut panes fiant. Adora me, et » dabo tibi regna ista. Mitte te deorsum, quia scriptum » est : Quia Angelis suis mandavit de te, et in manibus » tollent te, ne quando offendas ad lapidem pedem » tuum⁴. » Omnis hæc illecebra cupiditatem tentat. At ubi clausam januam invenit cupiditatis in eo qui tentabatur pro nobis, convertit se ad tentandam januam timoris, et præparavit illi passionem. Denique hoc dicit Evangelista : « Et consummata tentatione, diabolus recessit ab » eo ad tempus². » Quid est, « Ad tempus? » Tanquam rediturus et tentaturus januam timoris, quia clausam invenit januam cupiditatis. Totum ergo corpus Christi tentatur usque in finem. Fratres mei, quando jussum est nescio quid contra Christianos mali, simul impingebatur hoc corpus, totum impingebatur : unde dictum erat in Psalmo : « Tanquam cumulus arenæ impulsus sum ut ca- » derem, et Dominus suscepit me³. » At ubi finita sunt illa, quæ totum corpus impingebant ut caderet, cœpit tentatio esse per partes. Tentatur corpus Christi, una Ecclesia non patitur persecutionem, alia patitur. Non patitur furorem imperatoris, sed patitur furorem mali populi. Quantæ vastationes a plebibus? Quanta mala ingesta sunt Ecclesiæ a malis Christianis, ab eis qui capti in illo retiaculo, tam multiplicati sunt, ut premerent naves in piscatione illa Domini ante passionem⁴? Non ergo desunt pressuræ tentationis. Nemo sibi dicat : Non est tempus

¹ Matth. iv, 4-9. — ² Luc. iv, 13. — ³ Psal. cxvii, 13. — ⁴ Luc. v, 7.

tentationis. Qui sibi hoc dicit, pacem sibi promittit: qui sibi pacem promittit, securus invaditur. Totum ergo corpus Christi dicat: « Educes me de muscipula ista, quam » occultaverunt mihi: » quia eductum est et caput nostrum de muscipula, quam absconderunt illi, quibus modo dicebatur in Evangelio, quia dicturi erant: « Hic est hæ- » res, venite, occidamus eum, et nostra erit hæreditas. » Et in se sententiam dixerunt interrogati: « Quid faciet » ille paterfamilias colonis malis? Malos male perdet, et » vineam suam locabit aliis agricolis. Quid, et illud non » legistis: Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic » factus est in caput anguli¹? » Quod est enim: « Re- » probaverunt ædificantes: » hoc ait: « Ejecerunt extra » vineam, et occiderunt. » Ergo erutus est et ille. Caput nostrum sursum est, liberum est. Hæreamus illi per dilectionem, ut melius postea conglutinemur ei per immortalitatem; et dicamus omnes: « Educes me de muscipula » ista, quam occultaverunt mihi; quoniam tu es protector » meus². »

XI. Audiamus vocem Domini, quam dixit in cruce: « In manus tuas commendo spiritum meum³. » Certe cum verba ejus in Evangelio de isto Psalmo cognoscimus, ipsum hic locutum fuisse non dubitemus. Habes hoc in Evangelio, dixit: « In manus tuas commendo spiritum » meum: et inclinato capite, tradidit spiritum⁴. » Non sine causa voluit verba hujus Psalmi sua esse, nisi ut te admoneret se locutum esse in hoc Psalmo. Ipsum hic quære: cogita quomodo in illo Psalmo se quæri voluit pro susceptione matutina. « Foderunt manus meas et pedes meos; dinumeraverunt omnia ossa mea; ipsi vero » consideraverunt et conspexerunt me, diviserunt sibi

¹ Matth. XXI, 38-42. — ² Psal. xxx, 5. — ³ Ibid. 6. — ⁴ Luc. xxiii, 46, et Joan. xix, 30.

» vestimenta mea, et super vestem meam miserunt sor- » tem¹: » ut te admoneret in se hoc esse completum, in voce sua posuit caput ipsius Psalmi: « Deus, Deus meus, » ut quid me dereliquisti²? » Et tamen vocem corporis in se transfiguravit: non enim Unicum suum Pater aliquando dereliquit. « Redemisti me, Domine Deus veritatis. » Faciens, quod promisisti, non fallens in pollicitatione tua, Deus veritatis.

XII. « Odisti observantes vanitatem supervacue. » Quis observat vanitatem? Qui timendo mori moritur. Timendo enim mori mentitur, et moritur antequam moriatur, qui ideo mentiebatur ut viveret. Mentiri vis, ne moriaris: et mentiris, et moreris; et cum vitas unam mortem quam differre poteris, auferre non poteris, incidis in duas, ut prius in anima, postea in corpore moriaris. Unde hoc, nisi observando vanitatem? Quia dulcis est tibi transiens dies, quia dulcia sunt tibi transvolantia tempora, unde nihil tenes, et insuper tu teneris. « Odisti observantes » vanitatem supervacue. Ego autem, qui non observo » vanitatem, in Domino speravi. » Speras in pecunia, observas vanitatem: speras in honore et sublimitate aliqua potestatis humanæ, observas vanitatem: speras in aliquo amico potente, observas vanitatem. In his omnibus cum speras, aut tu expiras, et ea hic dimittis; aut cum vivis, omnia pereunt, et in spe tua deficis. Hanc vanitatem commemorat Isaias dicens: « Omnis caro fœnum, et omnis » gloria ejus quasi flos fœni: aruit fœnum, et flos ejus » decidit; verbum autem Domini manet in æternum³. » Ego autem, non quomodo illi qui sperant in vanitate, et qui observant vanitatem: sed in Domino speravi, qui non est vanitas.

XIII. « Exultabo, et jucundabor in tua misericordia: »

¹ Psal. xxi, 17-19. — ² Ibid. 2. — ³ Isai. xl, 68.

non in mea justitia. « Quia respexisti humilitatem meam, » salvam fecisti de necessitatibus animam meam : nec » conclusisti me in manus inimici¹. » Quæ sunt necessitates, unde volumus salvam fieri animam nostram? Quis eas enumeret? quis digne exaggeret? quis congruè vitandas fugiendasque commendet? Primo in genere humano dura necessitas, nescire cor alterius, male sentire plerumque de amico fideli, bene sentire plerumque de amico infideli. O dura necessitas! Et quid facis ut corda inspicias? quem oculum affers, infirma et plangenda mortalitas? quid facis ut videas hodie cor fratris tui? Non habes quid facias. Alia major necessitas, nec tuum vides quale erit cras. Quid jam dicam de necessitatibus ipsius mortalitatis? Mori necesse est et nemo vult. Nemo vult quod necesse est. Nemo vult, quod erit velit nolit. Dura necessitas, nolle quod non potest evitari. Nam si fieri posset, nollemus utique mori; et effici quod Angeli vellemus, sed commutatione quadam, non morte, sicut dicit Apostolus: « Ædificationem » habemus ex Deo, domum non manufactam æternam » in coelis. Etenim in hoc ingemiscimus, habitaculum » nostrum, quod de cælo est, superindui cupientes; si » tamen induti, et non nudi inveniamur. Etenim qui sumus in hac habitatione, ingemiscimus gravati, in quo » nolumus expoliari, sed surpervestiri, ut absorbeatur » mortale a vita². » Volumus pervenire ad regnum Dei, sed per mortem nolumus: et tamen dicit tibi necessitas: Hac venies. Hac venire dubitas homo, cum hac ad te venerit Deus. Quæ sunt etiam necessitates vincendarum vetustissimarum cupiditatum, et annosarum malarum consuetudinum? Vincere consuetudinem, dura pugna, nosti. Vides quam male facis, quam detestabiliter, quam infelicitur; et facis tamen: fecisti heri, facturus es hodie. Si

¹ Psal. xxx, 8, 9. — ² 2 Cor. v, 1-4.

sic tibi displicet cum disputo, quomodo displicet tibi cum cogitas? Et tamen facturus es hoc. Unde raperis? quis te captivum trahit? An illa lex in membris tuis repugnans legi mentis tuæ? Clama ergo: « Infelix ego homo, quis » me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per » Jesum Christum Dominum nostrum¹: » et impletur in te quod modo diximus: « Ego autem in Domino speravi: » exultabo et jucundabor in tua misericordia; quia respexisti humilitatem meam, salvam fecisti de necessitatibus animam meam. » Unde enim facta est salva de necessitatibus anima tua, nisi quia respecta est humilitas tua? Nisi prius humiliareris, non te exaudiret, qui te a necessitatibus liberaret. Humiliatus est qui dixit: « Infelix » ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? » Non sunt humiliati, « Qui ignorantem Dei justitiam, et » suam volentes constituere, justitiæ Dei non sunt sub- » jecti². »

XIV. « Nec conclusisti me in manus inimici³. » Non vicini tui, non compossessoris tui, non ejus cum quo militasti et eum læsisti, aut forte in tua civitate injuriam ei fecisti: isti enim tales sunt pro quibus orare debemus. Alium habemus inimicum, diabolum, serpentem antiquum. Omnes morientes, si bene moriamur, ab ejus manibus liberamur. Quicumque enim male moriuntur in suis iniquitatibus, in ejus manus concluduntur, ut cum illo in fine damnentur. Liberat ergo nos Dominus Deus noster de manu inimici nostri: ille enim nos per cupiditates nostras vult capere. Cupiditates autem nostræ quando validæ sunt, et quando eis servimus, necessitates vocantur. Liberante autem Deo animam nostram de necessitatibus nostris, quid erit quod in nobis teneat inimicus, ut concludamur in manus ejus?

¹ Rom. vii, 23. — ² Id. x, 3. — ³ Psal. xxx, 9.

XV. « Statuisti in spatioso pedes meos¹. » Certe angusta via est²: laboranti angusta est, lata est amanti. Eadem quæ angusta est, lata fit. « In spatioso, dicit, posuisti pedes » meos, » ne angustati pedes mei irent in se, et incurrendo in se deicerent me. Ergo quid ait: « Posuisti in spatioso » pedes meos? » Plane fecisti mihi facilem justitiam, quæ mihi erat aliquando difficilis: hoc est, « Posuisti in spatioso pedes meos. »

XVI. « Miserere mei, Domine, quoniam tribulor, conturbatus est in ira oculus meus, anima mea, et venter meus. Quoniam defecit in dolore vita mea; et anni mei » in gemitibus³. » Sufficiat Charitati Vestræ: adjuvante » Domino, fortassis implebimus debitum, ut et Psalmo peracto proficiscamur (17).

ENARRATIO II

IN EUMDEM PSALMUM XXX.

SERMO II 4.

De medio Psalmi.

I. Ad reliqua Psalmi nostra revertatur intentio, et nos ipsos agnoscamus in verbis Prophetæ. Quoniam si nos inspexerimus in tempore tribulationis, gaudebimus in tempore retributionis. Commendaveram Charitati Vestræ, cum primas partes hujus Psalmi exponerem⁵, quod Chris-

¹ Psal. xxx, 9. — ² Matth. vii, 14. — ³ Psal. xxx, 9, 10, 11. — ⁴ Sermo II, de medio ejusdem Psalmi, in quo agitur de tribulatione et gemitu Ecclesiæ propter Christianos malos, et propter Donatistas. — ⁵ In superiore Enarrat. n. 3 et seq.

tus loquatur: et quomodo sit accipiendus Christus totus cum capite et corpore, non tacueram: testimoniis etiam Scripturarum, quantum mihi videtur, satis idoneis luculentisque firmaveram, ita ut omnino dubitari non posset Christum esse caput et corpus, sponsum et sponsam, Filium Dei et Ecclesiam, Filium Dei factum filium hominis propter nos, ut filios hominum faceret filios Dei; atque ita essent duo in carne una in sacramento magno, qui agnoscuntur in Prophetis duo in voce una. Gratulatio superius expressa est ipsius dicentis: « Respexisti humilitatem meam, salvam fecisti de necessitatibus animam meam, nec conclusisti me in manus inimici, statuisti in loco spatioso » pedes meos¹. » Gratulatio est liberati hominis a tribulatione, liberatorum membrorum Christi ab afflictione et insidiis. Et rursus dicit: « Miserere mei, Domine, quoniam tribulor. » In tribulatione utique angustia est: quomodo ergo « Posuisti in spatioso pedes meos? » Si adhuc tribulatur, quomodo sunt in spatioso pedes? An forte una quidem vox est, quia unum quidem corpus; sed in aliquibus membris spatium sentitur, in aliquibus angustia, id est, alii sentiunt facilitatem justitiæ, alii laborant in tribulatione? Nam si non alia membra illud, alia illud paterentur, non diceret Apostolus: « Si patitur » unum membrum, compatiuntur omnia membra; et si » glorificatur unum membrum, congaudent omnia membra². » Aliquæ Ecclesiæ, verbi gratia, pacem habent, aliquæ in tribulatione sunt: in istis quæ pacem habent, in spatioso sunt pedes; illæ, quæ in tribulatione sunt, angustias patiuntur: sed et istos contristat illorum tribulatio, et illos pax istorum consolatur. Sic est enim unum corpus, ut non sit discissio; non autem facit discissionem nisi dissensio. Charitas autem compagem facit, compages com-

¹ Psal. xxx, 8, 9. — ² I Cor. xii, 26.

plectitur unitatem, unitas servat charitatem, charitas pervenit ad claritatem. Dicat ergo ex quibusdam membris: « Miserere mei, Domine, quoniam tribulor, conturbatus est in ira oculus meus, anima mea et venter meus¹. »

II. Quærimus unde sit ista tribulatio, quoniam liberatus paulo ante gaudere videbatur, justitia quadam infusa sibi largiter dono Dei, et inde facto spatio pedibus suis in latitudine charitatis. Unde ergo et ista existit tribulatio, nisi forte ex illo quod Dominus dicit: « Quoniam abundabit iniquitas, refrigescet charitas multorum²? » Primo enim commendata paucitate sanctorum, tanquam missis retribus, multiplicata est Ecclesia, et capti sunt innumerabiles, de quibus prædictum erat: « Annuntiavi et locutus sum, multiplicati sunt super numerum³. » Qui etiam navigia premerent, et retia rumperent, sicut est positum in illa prima piscatione ante passionem Domini⁴. Ex his igitur multitudinibus exaggerati sunt, quibus per Pascha sic referciuntur Ecclesiæ, ut turbas ipsorum parietum recuset angustia. Quomodo autem non tribuletur iste de hac multitudine, quando videt ipsos implere theatra, et amphitheatra, qui paulo ante Ecclesias impleverunt? ipsos in nequitis, qui paulo ante in laudibus Dei? ipsos blasphemare Deum, qui respondebant: Amen Deo? Permaneat, duret, non deficiat etiam in multitudine copiosa iniquorum, quia nec granum deficit in multitudine palearum, quo usque post ventilationem mittatur in horreum, et ibi sit in societate sanctorum, ne turbulenti aliquid pulveris patiantur. Perduret ergo, quia et Dominus cum dixisset: « Quoniam abundabit iniquitas, refrigescet charitas multorum: « Ne prænuntiata ista abundantia iniquitatis labarent nutarentque pedes nostri, continuo subjecit,

¹ Psal. xxx, 10. — ² Matth. xxiv, 13. — ³ Psal. xxxix, 6. — ⁴ Luc. v, 6.

quod fideles erigeret, quod consolaretur, atque firmaret, dicens: « Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus » erit¹. »

III. Attende itaque istum, quantum mihi videtur, in hac tribulatione constitutum. Quandoquidem positus in tribulatione quasi dolere deberet, tribulatio enim dolorem habet congruum, iratum se dicit in tribulatione, et ait: « Miserere mei, Domine, quoniam tribulor, conturbatus » est in ira oculus meus. » Si tribularis, quare irascaris? Irascitur iste alienis peccatis. Quis non irascatur, videns homines confitentes ore Deum, negantes moribus? Quis non irascatur, videns homines sæculo verbis, et non factis renuntiantes? Qui est qui non irascatur, videns fratres insidiantes fratribus, fidem non servantes osculo, quod infigunt in sacramentis Dei? Et quis enumeret omnia, quibus irascitur corpus Christi, quod intus vivit, de spiritu Christi, quod gemit tanquam granum inter paleas? Vix enim apparent isti qui sic gemunt, qui sic irascuntur: quomodo vix apparent grana, quando area trituratur. Qui nescit quantæ spicæ missæ sunt, putant totum paleam esse: et ex hoc quod totum palea putatur, inde magna massa purgabitur. In his ergo non apparentibus et gementibus irascitur, qui dicit alio loco: « Zelus domus tuæ » comedit me². » Dicit et alibi quandoquidem videt multos mala facientes: « Tædium detinuit me, a peccatoribus » relinquentibus legem tuam³. » Dicit et alio loco: « Vidi » insensatos, et tabescam⁴. »

IV. Hæc autem ira, metuendum est, ne tanta sit, ut in odium vertatur. Ira enim nondum est odium. Nam irascaris filio, non odisti filium: ei servas hæreditatem, qui te sentit iratum; et ad hoc irascaris, ne perdat quod servaveris, male vivens moribus pravis. Ergo ira nondum

¹ Matth. xxiv, 13. — ² Psal. lxxvii, 10. — ³ Id. cxviii, 53. — ⁴ Ibid. 158.

est odium : nondum odimus eos, quibus irascimur; sed ista ira si manserit, et non cito evulsa fuerit, crescit, et fit odium. Ideo ut recens ira evellatur, et in odium non convertatur, hoc nos docet Scriptura, dicens : « Non occidat sol super iracundiam vestram¹. » Invenis autem aliquando fratrem odium habentem, et reprehendit irascentem : in illo est odium, et in alio culpatur iram : ipse habet trabem in oculo suo, et reprehendit festucam in oculo fratris sui². Sed festuca ista et surculus, nisi cito evellatur, trabes futura est. Non ergo ait : « Extinctus est oculus meus præ ira; » sed, « Turbatus; » nam si extinguitur, jam odium est, non ira. Et vide quia extinctus est. Hinc ait Joannes : « Qui odit fratrem suum, in tenebris est usque adhuc³. » Antequam ergo eatur in tenebras, conturbatur oculus in ira : sed cavendum est, ne ira vertatur in odium, et oculus extinguitur. Iste ergo dicit : « Turbatus est præ ira oculus meus, anima mea et venter meus : » hoc est, turbata sunt interiora mea. Ventrem pro interioribus posuit. Aliquando enim iniquis et perversis et a lege deviantibus et male viventibus irasci licet, clamare non licet. Cum irascimur et clamare non possumus, interiora nostra turbantur. Tanta est enim aliquando perversitas, ut nec corripiri possit.

V. « Quoniam defecit in dolore vita mea, et anni mei » in gemitibus⁴. Defecit, inquit, in dolore vita mea. » Dicit Apostolus, « Nunc vivimus, si vos statis in Domino⁵. » Quicumque perfecti sunt ex Evangelio et gratia Dei, non hic vivunt nisi propter alios : nam vita eorum in hoc sæculo, eis jam non est necessaria. Sed quia dispensatio eorum aliis necessaria est, fit in eis quod ait idem Apostolus : « Concupiscentiam habens dissolvi, et

¹ Ephes. iv, 26. — ² Matth. vii, 3. — ³ Joan. ii, 11. — ⁴ Psal. xxx, 11. — ⁵ I Thess. iii, 8.

» esse cum Christo; multo enim magis optimum : manere autem in carne necessarium propter vos¹. » Quando autem videt homo ex dispensatione sua, ex laboribus suis, ex prædicatione sua, non proficere homines, infirmatur in egestate vita hominis. Vere miserabilis egestas et fames : quandoquidem eos, quos Domino lucratur, quodam modo manducat Ecclesia. Quid est manducat? In corpus suum trajicit; quidquid enim manducamus, in corpus nostrum trajicimus. Hoc agit Ecclesia per sanctos; esurit quos lucrari vult, et quos lucrata fuerit aliquo modo, manducat quodam modo. Cujus personam gerebat Petrus, quando ei de cælo submissus est discus plenus omnibus animalibus quadrupedibus, serpentibus, et volatilibus : quibus generibus omnes gentes significantur. Præfigurabat Dominus Ecclesiam, quod omnes gentes erat transvoratura, et in corpus suum conversura : et ait Petro : « Macta, et manduca². O Ecclesia, (hoc est, Petre, quia super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam³), macta et manduca. » Prius macta, et sic manduca; occide quod sunt, et fac quod es. Cum ergo prædicatur Evangelium, et videt qui prædicat non proficere homines, quare non clamat : « Quoniam defecit in dolore vita mea, et anni mei in gemitibus : Infirmatus est in egestate vigor meus, et ossa mea conturbata sunt⁴? » Anni nostri isti, quos hic ducimus, in gemitibus sunt. Unde? « Quia abundavit iniquitas, refriscit charitas multorum⁵. » In gemitibus, non in claris vocibus. Quando videt Ecclesia multos in perversum ire, gemitus suos devorat apud se, ut dicat Deo : « Gemitus meus non est absconditus a te⁶. » In alio Psalmo dicitur, sed congruit huic : et hoc est dicere, Gemitus meus, etsi absconditus est ab hominibus, a te non est abscondi-

¹ Philip. i, 23, 24. — ² Act. x, 13. — ³ Matth. xvi, 18. — ⁴ Psal. xxx, 11. — ⁵ Matth. xxiv, 12. — ⁶ Psal. xxxvii, 10.